

УДК 349.2
DOI <https://doi.org/10.32782/chern.v2.2023.2>

Д. А. Чижев
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри конституційного права та прав людини
Національної академії внутрішніх справ,
науковий співробітник
Інституту державного будівництва та місцевого самоврядування
Національної академії правових наук України
orcid.org/0000-0002-4843-0670

ОНТОЛОГІЧНИЙ ЗМІСТ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Дана стаття присвячена філософсько-правовим засадам реалізації прав людини у напрямі забезпечення національної безпеки України. У статті розглянуто понятійний апарат, сутність та особливості забезпечення прав людини у сфері національної безпеки України, а також розглядаються потенціальні можливості розвитку прав людини в Україні в процесі євроінтеграції країни.

Розглядаючи філософсько-правові засади національної безпеки, варто відмітити, що держава в загальному розумінні – це форма об'єднання людей, що відрізняється від інших соціальних груп своєю метою – встановлення порядку та безпеки; методи, закони та їх забезпечення; територія, зона юрисдикції або географічні кордони; і, нарешті, своїм суверенітетом.

Глобалізація та інформатизація світового простору визначила інформаційну складову національної безпеки як одну з пріоритетних в національній безпековій системі. Створення правової бази на основі поєднання ідей правового регулювання інформаційної сфери та принципів національної безпеки є досить актуальним, адже інформаційна безпека є складовою системи національної безпеки. В законодавстві України сферами забезпечення національної безпеки визнаються: внутрішньополітична, зовнішньополітична, військова, соціальна, гуманітарна, економічна, науково-технічна, інформаційна, екологічна, сфера державної безпеки, цивільний захист населення, охорона державного кордону. Національна безпека України є складовою захисту державного суверенітету, територіальної цілісності, конституційного ладу та інших національних інтересів України, що на сьогодні є дуже реальним від потенційних загроз.

В статті виокремлено основні ключові філософсько-правові аспекти прав людини в контексті забезпечення національної безпеки під час війни. В тому, числі досліджено аспекти впливу пандемії коронавірусу Covid-19 на формування концепту національної безпеки України. Метою статті є визначення особливостей прав людини у напрямі забезпечення національної безпеки України. Для досягнення поставлених завдань було використано філософсько-правовий, історичний та порівняльно-правовий методи. В результаті було зроблено висновки щодо основних шляхів вдосконалення прав людини у напрямі забезпечення національної безпеки України. Так запропоновані рішення для ефективної реалізації прав людини у сфері забезпечення національної безпеки України.

Ключові слова: права людини, війна, пандемія, національна безпека, свободи.

Chyzhov D. A. ONTOLOGICAL CONTENT OF THE MECHANISM FOR ENSURING HUMAN RIGHTS IN THE SPHERE OF NATIONAL SECURITY OF UKRAINE

This article is devoted to the philosophical and legal principles of the implementation of human rights in the direction of ensuring the national security of Ukraine. The article examines the conceptual apparatus, essence and peculiarities of human rights provision in the sphere of national security of Ukraine, as well as the potential opportunities for the development of human rights in Ukraine in the process of the country's European integration.

Considering the philosophical and legal foundations of national security, it is worth noting that the state in the general sense is a form of association of people, which differs from other social groups in its goal – establishing order and security; methods, laws and their enforcement; territory, area of jurisdiction or geographical boundaries; and, finally, by its sovereignty.

Globalization and informatization of the world space determined the informational component of national security as one of the priorities in the national security system. The creation of a legal framework based on the combination of ideas of legal regulation of the information sphere and the principles of national security is quite relevant, because information security is a component of the national security system. In the legislation of Ukraine, the spheres of ensuring national security are recognized as: domestic political, foreign political, military, social, humanitarian, economic, scientific and technical, informational, environmental, state security, civil protection of the population, protection of the state border. The national security of Ukraine is a component of the protection of state sovereignty, territorial integrity, constitutional order and other national interests of Ukraine, which today is very real from potential threats.

The article highlights the main key philosophical and legal aspects of human rights in the context of ensuring national security during wartime. Among them, aspects of the impact of the Covid-19 coronavirus pandemic on the formation of the national security concept of Ukraine were investigated. The purpose of the article is to determine the specifics of human rights in the direction of ensuring the national security of Ukraine. Philosophical-legal, historical and comparative-legal methods were used to achieve the set goals. As a result, conclusions were drawn regarding the main ways of improving human rights in the direction of ensuring the national security of Ukraine. Thus, the proposed solutions for the effective implementation of human rights in the sphere of ensuring the national security of Ukraine.

Key words: human rights, war, pandemic, national security, freedoms.

Постановка проблеми і мета дослідження. Актуальність теми зумовлена тим, що питання забезпечення прав людини у сфері національної безпеки України в умовах суспільно-політичних змін 2019–2023 років набувають нового значення. Глобалізаційні зміни та розвиток інформаційного суспільства, пандемія коронавірусу Covid-19, війна в Україні формують потребу до перегляду підходів до концепції прав людини. Відповідно питання національної безпеки, та потреби забезпечення прав людини набувають нового значення, що створює необхідність перегляду їх сутності.

Розглядаючи дане питання, варто визначити поняття національної безпеки. Національна безпека України – це є стан захищеності життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави ґрунтується на двох основних системах – власне системі національної безпеки та системі забезпечення національної безпеки [1]. Система національної безпеки – це відкрита, динамічна соціальна система, основною метою якої є створення умов для реалізації національних інтересів, забезпечення цілісності суспільства і держави, складовими елементами якої є нація, національні інтереси, національні цінності, діяльність щодо їх захисту, національна безпека як стан захищеності національних інтересів, а також виклики, загрози та небезпеки деструктивного впливу. Діяльність суспільства, держави, громадян із захисту (відстоювання, просування) національних інтересів відбувається в різноманітних сферах, загальна кількість яких залежить від конкретно-історичних умов розвитку країни, формату викликів і небезпек, що стоять перед нею, досвід охоронної діяльності тощо. В законодавстві України сферами забезпечення національної безпеки визнаються внутрішньополітична, зовнішньополітична, військова, соціальна, гуманітарна, економічна, науково-технічна, інформаційна, екологічна, а також сфери державної безпеки, цивільний захист населення, охорона державного кордону. Таким чином, Національна безпека України – це захист державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних і потенційних загроз.

Виклад основного матеріалу. В сучасному світі пріоритетом політики національної безпеки України визначено створення належних умов для стабільного розвитку особи, суспільства і держави та водночас забезпечення високого рівня захисту національних інтересів. В умовах війни українська держава має переглянути всі виклики та загрози та прийняти нову стратегію національної безпеки [2].

Серед складових національної безпеки, на наш погляд, варто відмітити, інформаційну безпеку [3]. Забезпечення державної інформаційної

безпеки в умовах глобалізації інформаційного простору та гібридизації військових конфліктів залишається однією з найактуальніших проблем не лише для України, а й у світовому масштабі [4].

Загалом, інформаційна безпека – це захист людини від деструктивних ідей, які відокремлюють її від власних переконань, священних ідеалів, переконань шляхом безпосереднього впливу на неї. Таким чином, необхідність забезпечення інформаційної безпеки, в першу чергу, безпосередньо пов'язаної з людиною і суспільством, людиною і державою, людиною та її недоторканністю, нацією та національними цінностями, зокрема звичаями, традиціями, історико-культурною спадщиною, спадкоємністю поколінь. Відповідно, інформаційна безпека є важливим завданням держави, що усвідомлює необхідність забезпечення інформаційно-психологічної безпеки громадян, майбутнє нації від деструктивних ідей та агресивних ідеологій [5].

Інформаційна безпека є невід'ємною частиною національної безпеки і вважається пріоритетною функцією держави. Інформаційна безпека, з одного боку, забезпечує громадянам вичерпну якісну інформацію та вільний доступ до різних джерел інформації, а з іншого – полягає в контролі поширення дезінформації, сприянні цілісності суспільства, збереженню суверенітету інформації, протидії негативно-психологічна інформація впливає і захищає національний інформаційний простір правовими методами. Гаврильців М. Т. визначає, що інформаційна безпека – це складне, системне та багаторівневе явище, на стан і перспективи якого безпосередньо впливають зовнішні та внутрішні фактори, найважливішими з яких є: 1) політична ситуація у світі; 2) наявність потенційних зовнішніх і внутрішніх загроз; 3) стан і рівень розвитку інформаційно-комунікаційної діяльності в країні; 4) внутрішньополітичне становище країни. Водночас інформаційна безпека – це складна, динамічна та цілісна соціальна система, складовими якої є підсистеми безпеки особистості, держави та суспільства. Саме взаємозалежна системна інформаційна єдність останнього є якісною визначеністю, призначеною для захисту життєво важливих інтересів людини, суспільства та держави, забезпечення їх конкурентоспроможного та поступального розвитку [6]. При цьому, інформаційна безпека в рамках соціологічного підходу розглядається як умова збереження соціальної складової динамічної стійкості системи. Кунев Ю. Д., Легеза Є. О. вказують, що потрібно враховувати, що інформаційна безпека – це вжиття заходів для зниження загального рівня небезпеки для інформаційних систем шляхом передбачення умов, за яких може виникнути шкода, розробки та вжиття заходів та інструментів, які зменшують або усувають ризик пошкодження. Коли люди починають говорити про безпеку,

необхідно автоматично визначати ризики небезпеки, рівень безпеки з подальшим впровадженням заходів щодо її забезпечення, принаймні на мінімально можливому рівні або як складової інформаційного права [7].

На нашу думку, глобалізація та інформатизація світового простору визначила інформаційну складову національної безпеки як одну з пріоритетних в національній безпековій системі. Тому, важливим є створення правової бази на основі поєднання ідей правового регулювання інформаційної сфери та принципів національної безпеки. Адже інформаційна безпека є складовою системи національної безпеки і водночас надбанням інформаційної сфери суспільства.

Далі, розглядаючи філософсько-правові засади національної безпеки, на наш погляд, варто відмітити, що держава в загальному розумінні – це форма об'єднання людей, що відрізняється від інших соціальних груп своєю метою – встановлення порядку та безпеки; методи, закони та їх забезпечення; територія, зона юрисдикції або географічні кордони; і, нарешті, своїм суверенітетом. Держава складається, у найширшому плані, із суспільного Договору індивідів щодо засобів вирішення суперечок у формі законів [8]. Наголошимо, що забезпечення національної безпеки має здійснюватися на державному рівні відповідними владними структурами відповідно вимог законодавства. І тому виникає запитання про потребу забезпечити національну безпеку шляхом обмеження прав і свобод людини.

Відповідно до одного з поширених концептів держави держава зобов'язана зосередитися на реалізації ідеї справедливості як регулятивної ідеї. Справедливість тут розуміється як рівність громадян перед законом і природа законів, які дозволяють громадянам максимально використовувати свої власні можливості для забезпечення найвищого можливого рівня добробуту та культури [9]. Право в державі домінує як загальна міра свободи, рівності та справедливості в суспільстві, що визначає зміст чинних законів, інших нормативних та індивідуальних правових актів.

Цей принцип передбачає визнання людини вищою соціальною цінністю. Через інтегративну функцію права на життя, свободу та гідність особистості всі категорії прав людини є єдиними, взаємопов'язаними та взаємообумовленими. Ці права складають своєрідне ядро незмінних і непорушних прав, навколо яких формуються похідні категорії прав (політичні, соціально-економічні, культурні тощо). Кожна з категорій прав має певний аспект змісту цього ядра та сприяє його захисту. У свою чергу, завдяки визнанню державою недоторканності життя, свободи та гідності людини всі інші права і свободи є непорушними та непорушними.

Громадяни мають певні права, яких ніхто не може позбавити їх. Обмеження свободи можливе законом лише у виняткових випадках, де національна безпека стає пріоритетом перед загрозами. Таким чином, фундаментальні права забезпечують свободу перед державою, але також і по відношенню до інших громадян. При чому, в правовій державі має бути баланс прав і свобод людини та їх обмежень для забезпечення національної безпеки країни. Чижев Д. А. дійшов висновку, що організаційною основою правозахисного механізму є система органів державної влади всіх рівнів, які володіють необхідними матеріальними та організаційними засобами для впливу на суспільні відносини у сфері безпеки людини, а також на особу та громадські об'єднання, і інші установи, які мають права та обов'язки щодо забезпечення власної безпеки [10].

Тобто в особливих та ризикових умовах, виникає необхідність обмеження прав людини для забезпечення національних інтересів країни. Отже, істотною ознакою правової держави є дотримання прав людини, їх визнання і непорушність державою, правдивість їх здійснення, постійне виконання державою обов'язків щодо захисту прав і свобод людини, створення державою умов, що сприяють розвитку свободи та простору саморозвитку для всіх під спільною відповідальністю держави та особи.

Громадяни мають певні права, яких ніхто не може позбавити їх. Обмеження свободи можливе законом лише у виняткових випадках.

Загалом, на законодавчому рівні питання прав людини в сфері забезпечення національної безпеки регулюється такими законами: Конституція України, Закон України «Про національну безпеку України», Концепція розвитку сектору безпеки і оборони України, Стратегія національної безпеки України, Воєнна доктрина України тощо.

Відзначимо, що чинна Конституція України в статті 3 вказує, що «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю». І при тому, Конституція в статті 64 визначає, що в мовах воєнного або надзвичайного стану права людини можуть бути обмеженими [11]. Закон України «Про національну безпеку» від 21 червня 2018 року визначає, що державна політика у сферах національної безпеки і оборони спрямовується на забезпечення воєнної, зовнішньополітичної, державної, економічної, інформаційної, екологічної безпеки, кібербезпеки України тощо.

Безпосередній правовий режим воєнного стану визначено у Законах України «Про правовий режим воєнного стану» та «Про оборону України», однак вони різняться між собою [12]. Важливо, що в умовах воєнного стану права людини можуть бути обмежені згідно законодавства Укра-

їни. При тому, права людини, пов'язані зі сферою національної безпеки, підлягають захисту та захисту незалежно від дії спеціальних правових режимів [13].

Закон України «Про оборону України» від 06 грудня 1991 року № 1932-ХІІ визначає, що оборона України – це система політичних, економічних, соціальних, воєнних, наукових, науково-технічних, інформаційних, правових, організаційних, інших заходів держави щодо підготовки до збройного захисту та її захист у разі збройної агресії або збройного конфлікту.

Відповідно чинного законодавства план оборони України включає сукупність документів, які визначають зміст, обсяги, виконавців, порядок і строки здійснення наукових, науково-технічних, інформаційних, правових, організаційних, інших заходів держави щодо підготовки до збройного захисту та її захист у разі збройної агресії або збройного конфлікту.

Стаття 13 визначає, що діяльність центральних та інших органів виконавчої влади у сфері оборони включає в себе діяльність з розроблення та виконання програм із створення нових і модернізації наявних зразків озброєння та військової техніки, військового майна, створення виробничих потужностей для їх випуску, набуття досвіду у сфері науки, техніки і технологій та впровадження його у виробництво оборонної продукції.

Законом України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2005 року визначено, що під час воєнного стану, військово командування разом із військовими адміністраціями прийняття у межах, визначених законом, рішень з питань захисту населення і територій.

Отже, Конституція України визнає нашу державу демократичною, соціальною, правовою. У рамках розвитку та міжнародного співробітництва країн найважливішим завданням є гарантування прав і свобод людини, створення умов, за яких суспільство поважає повагу до інших, органічний розвиток кожної особистості і, безумовно, гарантування життя, недоторканність і безпека [14, с. 186].

При чому, на наш погляд зміст національної безпеки в останні роки (у зв'язку з пандемією та війною) змінився.

Через масштаби загрози безпеці громадян, а також задля стабільності економічної системи держави, виникла необхідність запровадження правових норм, що дозволяють ефективно протидіяти наслідкам COVID-19. Органи державної влади несуть особливу відповідальність за збереження здатності реагувати відповідно до ситуації, у разі загроз суспільній та загальній безпеці у зв'язку із захистом правопорядку, життя і здоров'я громадян та національного майна. Надзвичайні обставини, а пандемія COVID-19, безсумнівно,

відповідає цьому критерію, вимагають прийняття неординарних рішень, що поширюються на процес прийняття державних рішень, щоб запобігти ескалації таких криз [15].

В умовах конфлікту між Росією та Україною особливе значення набуває необхідність захисту національного простору, безпеки та суверенітету, збереження національної самобутності та суверенітету України [16].

Інструкція з проведення аналізу ризиків у Державній прикордонній службі України затверджена Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 11 грудня 2017 року № 1007 визначає плив як ймовірні (прогнозовані) наслідки реалізації загрози або виникнення інших явищ і чинників, які не становлять загрозу, але можуть вплинути на сферу безпеки державного кордону [17].

Російське вторгнення в Україну принесло страждання багатьом людям з усього світу. Наприклад, це витіснило мільйони людей, які тепер стикаються з невизначеним майбутнім. Це створює та збільшує ризики й для інших країн, адже напад Росії на Україну також порушує заборону на агресивне застосування сили [17]. При тому, багато уваги приділено тому, що майже 5 мільйонам біженців, які покинули Україну з початку російського вторгнення в країну 24 лютого 2022 року. Світовою спільнотою були зроблені заклики забезпечити необхідні ресурси – включно з фінансами, приміщеннями та охороною здоров'я – для захисту фізичного та психічного здоров'я цієї вразливої групи населення в приймаючих країнах. Richard Armitage вказує, що ті українці, які залишаються у своїй рідній країні, особливо ті, хто знаходиться найближче до російських військових дій, несуть найбільший тягар хвороб і пов'язаних із ними потреб у здоров'ї, а не ті, хто втік з країни і тепер є біженцями [17].

Нажаль, особливо важливого значення в українських реаліях набуває гібридна та інформаційна війна. Кібербезпека та інформаційна безпека стали одним із ключових питань сьогодення. Епідемія коронавірусу COVID-19 дала подальший сильний поштовх інформаційному та технологічному розвитку. Саме завдяки переміщенню численних процесів у кіберпростір або цифровий домен було створено безліч можливостей – у приватному, професійному чи офіційному контексті. Однак не можна нехтувати ризиками, пов'язаними з цим. Постанова Федерального Кабінету міністрів продовжує стратегії 2011 та 2016 років, водночас розглядаючи новітні події у сфері цифровізації бізнесу, науки та громадянського суспільства.

Особливого значення набуває євроінтеграція України. Відповідна Угода про партнерство та співробітництво між Україною та Європейським Співтовариством та її державами-членами була підписана 14 червня 1994 року [18] і в 2014 році

вона втратила чинність у зв'язку з набуттям чинності наступної угоди. Документ заклав основу для адаптації та гармонізації законодавства України із законодавством ЄС. У напрямку європейської інтеграції прийнято Указ Президента України «Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу» та від 11 червня 1998 року «Про забезпечення реалізації реалізації партнерства та співробітництва» [19]. Таким чином, Україна визначила свою орієнтацію на євроінтеграцію в тому числі безпекового законодавства. В заяві Верховної Ради «Про реалізацію прагнень України до європейської інтеграції та укладення Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом» від 22 лютого 2013 року [20] зазначено, що Верховна Рада активізує прийняття законів спрямованих на адаптацію українського законодавства до стандартів ЄС. Так, Національна програма адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, затверджена Законом України від 18 березня 2004 року [21]. Угода про асоціацію між Україною та ЄС замінила Угоду про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС, яка вважалася правовою основою та основою відносин Україна-ЄС. Проскура Г. М. вказує, що Угода про асоціацію визначає новий формат відносин між Україною та ЄС і служить стратегічним орієнтиром для системних реформ в Україні [22].

Отже, на нашу думку, співпраця з ЄС визначає необхідність посилення співпраці у сфері свободи та безпеки з метою забезпечення верховенства права та поваги прав і свобод людини, що, в тому числі визначається необхідністю врегулювання безпекової діяльності на належному рівні [23], [24].

Загалом, Україна прагне приєднатися до ЄС, адже членство, яке могло б забезпечити країні економічну безпеку та захист від російських впливів, але, можливо, також забезпечило б військову підтримку з Європи, що має велике значення, особливо зараз, після вторгнення в Росію.

Відповідно до статті 2 Договору про ЄС верховенство права є основоположним принципом співтовариства, спільним для всіх держав-членів Європейського Союзу.

Також, норми, що забезпечують права людини закріплені в кількох міжнародних документах, таких як Хартія прав людини, яка включає Загальну декларацію прав людини, Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права. Дійсно, вони є частиною міжнародного права і мають однакові наслідки. Стаття 10 Конвенції Монтевідео визначає, що головним інтересом держав є збереження миру. Розбіжності будь-якого характеру, що виникають між ними, повинні вирішуватися загально визнаними мир-

ними методами. При тому, окремі країни-члени ЄС, дедалі частіше порушують принципи верховенства права та демократії. Права людини, викладені в Хартії основних прав, такі як свобода преси, свобода зібрань, незалежність судової системи, різноманітність і людська гідність, знаходяться під загрозою.

Згідно до додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів від 8 червня 1977 року, для забезпечення поваги й захисту цивільного населення та цивільних об'єктів сторони, що перебувають у конфлікті, повинні завжди розрізняти цивільне населення й комбатантів, а також цивільні й воєнні об'єкти та відповідно спрямовувати свої дії тільки проти воєнних об'єктів.

Також, для забезпечення національної безпеки важливим є напрям співпраці з НАТО. В 2002 році Україна офіційно оголосила про намір приєднатися до Північноатлантичного альянсу. Це було закріплено 23 травня 2002 року рішенням Ради національної безпеки та оборони України щодо стратегії «Україна» для Організації Північноатлантичного договору [25].

Значним досягненням для України стало те, що 12 червня 2020 року Україна отримала статус партнера НАТО із розширеними можливостями.

Далі, Стратегія національної безпеки України від 14 серпня 2020 року визначила, що для «зміцнення особливого партнерства з НАТО та набуття повноправного членства в Організації Північноатлантичного договору Україна планує досягти у максимально стислі строки достатньої сумісності Збройних Сил України». На сьогодні між Україною та НАТО діють численні двосторонні угоди [26]. Нажаль, як показав 2022 рік, численні з взаємних угод з НАТО і активних норм, виявилися неефективними та декларативними. Країни V4 як активні учасники НАТО, показали розкол всередині та виявили різні підходи до розуміння майбутнього України.

Навіть незважаючи на те, що оцінки виконання цільових планів Україна-НАТО в деяких місцях різняться, а нехтування відповідальними за виконання своїх завдань піддається критиці, Україна досягла прогресу в реалізації даних програм. Проте, на наш погляд, Альянс показав власну неспроможність, безпідставно відмовляючи Україні у вступі.

Великого значення набуває війна в Україні, що стала, на нашу думку переломним моментом в розвитку світового безпекового порядку на користь України.

Великого питання набуває перспективи України як члена НАТО та потребу участі в Альянсі. На наш погляд відмова та тривалі безрезультатні обіцянки та перемови зумовили можливість ство-

рення альтернативного безпекового Союзу таких країн, як Велика Британія, Україна. Це дуже важливо, оскільки Україна може стати не лише важливим союзником у НАТО, а й наріжним каменем безпеки у Східній Європі. Факти свідчать про готовність Альянсу надати Україні необхідну практичну допомогу. Сильна та добре організована Україна з підготовленими й оснащеними збройними силами здатна стримати будь-яку агресію зі Сходу.

Російська агресія проти України, незаконна анексія Автономної Республіки Крим, ведення війн» проти України, військова інтервенція східних регіонів України, постійний політичний, військовий, економічний та інформаційний тиск з боку Російської Федерації змушують шукати швидкі та ефективні гарантії суверенітету, незалежності, безпеки та територіальної цілісності України [27]. Таким чином, особливо на сьогодні перед Україною стоїть низка загроз і викликів, одним із ключових яких є вирішення військово-політичного конфлікту у східних регіонах країни та відновлення територіальної цілісності нашої держави. Однак для цього необхідні глибокі перетворення в оборонному секторі України та створення ефективної системи безпеки та оборони. Тому пошук шляхів вирішення цього протистояння є особливо актуальним на сучасному етапі.

Висновки. Можна визначити, що з початком російської агресії проти України ситуація безпеки в регіоні різко змінилася, відповідно і структура забезпечення прав людини в сфері національної безпеки ставить пріоритетом захист життя та суспільства. Сьогодні, в українському суспільстві відбулися кардинальні структурні зміни через руйнування системи цінностей, де права другого і третього покоління можуть обмежуватися заради права на життя. Соціальні перетворення не лише призвели до зміни політичних, економічних, культурних інститутів, а й стали джерелом нестабільності, викликали розмивання ціннісних орієнтацій. Наразі, відбувається складний процес переоцінки особистістю структури цінностей, їх змісту.

Література

1. Смолянчук В. Ф. Системні засади національної безпеки України. Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія Політологія. 2018. № 2. С. 107–126. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnuu-aur_2018_2_11.
2. Zahorulko A. National Security Strategy of Ukraine: Conceptual Principles and Efficiency. *Hrvatska i komparativna javna uprava*. 2020. №20 (4). P. 677–698. Режим доступу: <https://doi.org/10.31297/hkju.20.4.4>
3. Hryshchuk R., Molodetska-Hrynhchuk K. Methodological Foundation of State's Information Security in Social Networking Services in Conditions of Hybrid

War. *Information & Security. An International Journal*. 2018. №41. P. 61–79.

4. Molodetska Kateryna. Methodological Foundation of State's Information Security in Social Networking Services in Conditions of Hybrid War. *Information Security. An International Journal*. 2018. №41. Available at: 10.11610/isi.4105.

5. Norbekov, Jurabek. Ensuring information security as an ideological problem. *Mental Enlightenment Scientific-Methodological Journal*. 2020. Article 39. Режим доступу: <https://uzjournals.edu.uz/tziuj/vol2020/iss1/39>.

6. Гаврильців М.Т. Інформаційна безпека держави у системі національної безпеки України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 2. С. 200–203.

7. Кузев Ю.Д., Лєгеза Є.О. Правове забезпечення інформаційної безпеки як предмет адміністративно-правового дослідження. *Сучасне право в епоху соціальних змін: матеріали XI Міжнар. наук.-практ. конф. 26 лютого 2021 р. Київ. Т.1. С. 183–185.*

8. Britannica, T. Editors of Encyclopaedia. state. *Encyclopedia Britannica*. 2022. Режим доступу: <https://www.britannica.com/topic/state-sovereign-political-entity>

9. Рябов С. Г. Політологічна теорія держави. Київ. 1996.

10. Чижов, Д. А. Поняття та структурні елементи механізму забезпечення прав людини у сфері національної безпеки. *Наукові записки Львівського університету бізнесу і права*. 2020. №30, С. 11–19. Режим доступу: URL: <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/466>

11. Конституція України. Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Верховна Рада України. Режим доступу: URL: <http://zakon.rada.gov.ua/show/254k/96-вр>

12. Наливайко І. О. Проблеми правового регулювання понять «воєнний стан», «стан війни» та «воєнний час». *Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів ХХІ століття» (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права): у 2 т. Матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. за загальною редакцією С. В. Ківалова. Одеса. 2020. Видавничий дім «Гельветика», 2022. №1. С. 109–112.*

13. Часник, Д. В. Ensuring human rights in the field of national security in the conditions of opposing the military aggression of the Russian federation. *Scientific Notes of Lviv University of Business and Law*. 2022. №34, С. 61–67. Режим доступу: <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/600>

14. Актуальні шляхи вдосконалення українського законодавства: зб. тез наук. доп. і повідом. VIII Всеукр. наук.-практ. конф. студентів юрид. ф-тів та ЗВО, практикуючих юристів, науковців та аспірантів. Харків. 2018. С. 268.

15. Maciej Serowaniec, Zbigniew Witkowski. Can legislative standards be subject to 'quarantine'. The functioning of the Tablet Sejm in Poland in the COVID-19 era. *The Theory and Practice of Legislation*. 2020. №8:1-2. P. 155–170, DOI: 10.1080/20508840.2020.1805851

16. Ільницька У. Інформаційна безпека України: сучасні виклики, загрози та механізми протидії негативним інформаційно-психологічним впливам. *Humanitarian vision*. 2016. Vol. 2. № 1. С. 27–32.

17. Інструкція з проведення аналізу ризиків у Державній прикордонній службі України затверджена Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 11 грудня 2017 року № 1007. Режим доступу:

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0091-18/ed20171211#n19>

18. Richard Armitage. War in Ukraine and the inverse care law. *The Lancet Regional Health – Europe*. Volume 17. 100401

19. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами. Підписана 14 червня 1994 року № 237/94-ВР. Офіційний вісник України. 2006. № 24. С. 17–94.

20. Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу. Указ Президента України № 615/98 від 11 червня 1998 р. Офіційний вісник України. 1998. № 24 С. 870

21. Постанова Верховної Ради України «Про Заяву Верховної Ради України щодо пріоритетних питань інтеграції України до Європейського Союзу» від 08.10.2021 № 1806-IX. 2021. Режим доступу: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1806-IX>.

22. Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу». 18.03.2004. № 1629-IV.

23. Проскура Г.М. Адміністративно-правові засади реалізації права людини на доступ до екологічної

інформації в Україні. Дис. на здобуття ступеня кандидата юрид.наук за спец.: 11.00.07 «адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Київ. 2021. С. 213.

24. Навігатор Угоди. Режим доступу: URL: http://navigator.euointegration.com.ua/euro_act_tasks/

25. European Disintegration: A Search for Explanation by Hans Vollaard. Режим доступу: URL: <https://www.europenowjournal.org/2019/05/06/european-disintegration-a-search-for-explanation-by-hans-vollaard/~:Vollaard%20defines%20disintegration%20as%20not,member%20state%20governments%20or%20businesses%20>

26. Співробітництво України з НАТО. Режим доступу: URL: <http://old.en.gov.ua/aktualno/spivrobotnictvo-ukraieni-z-nato>

27. Документи двостороннього співробітництва. Режим доступу: URL: <https://ukraine-nato.mfa.gov.ua/dokumenty/dokumenty-dvostoronnnogo-spivrobotnictva>

28. Iryna Balukh. Ukraine-NATO relations in the face of russian aggression against Ukraine. Режим доступу: URL: <https://jti.donnu.edu.ua/article/view/9067>